

УДК: 336.64

ДІАГНОСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА

DIAGNOSTIC ANALYSIS OF COMPANY ASSETS MANAGEMENT EFFICIENCY

Вареник В.М.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародних фінансів, обліку та оподаткування,
Університет імені Альфреда Нобеля

Євтушенко Я.С.

студентка,
Університет імені Альфреда Нобеля

Розглянуто сутність діагностики активів підприємства. Обґрунтовано необхідність проведення діагностики. Вказано мету діагностичного аналізу. Розроблено алгоритм діагностичного аналізу ефективності управління активами підприємства. Розглянуто кожний етап алгоритму діагностичного аналізу ефективності управління активами підприємства. На прикладі показано використання зазначеного алгоритму.

Ключові слова: діагностичний аналіз, алгоритм діагностики, ефективність, оцінка, активи, управління.

Рассмотрена сущность диагностики активов предприятия. Обоснована необходимость проведения диагностики. Указана цель диагностического анализа. Разработан алгоритм диагностического анализа эффективности управления активами предприятия. Рассмотрен каждый этап алгоритма диагностического анализа эффективности управления активами предприятия. На примере показано использование указанного алгоритма.

Ключевые слова: диагностический анализ, алгоритм диагностики, эффективность, оценка, активы, управление.

The essence of company assets diagnostics is considered. The necessity of diagnosis is explained. The purpose of the diagnostic analysis is indicated. Algorithm of diagnostic analysis of company assets management efficiency is developed. Each stage of algorithm of diagnostic analysis of company assets management efficiency is considered. The use of algorithm is shown for example.

Keywords: diagnostic analysis, diagnostic algorithm, efficiency, valuation, assets, management.

Постановка проблеми. Розвиток відносин в економіці вимагає нових підходів до управління підприємством. Управління активами підприємства є важливим елементом підвищення ефективності діяльності підприємства, оскільки розроблення і впровадження раціональних підходів в управлінні активами забезпечують стійкість фінансового стану, кредитоспроможності, інвестиційну привабливість вітчизняних підприємств.

На сучасному етапі економічного розвитку більшість сільськогосподарських підприємств гостро відчувають дефіцит грошових коштів, які є складниками оборотних активів. Основною причиною такого явища стала відсутність на підприємствах ефективною системи управління активами загалом. Ефективне управління активами має важливе значення для забезпечення діяльності підприємства, оскільки ефек-

тивно налагоджена політика управління активами забезпечить безперебійність виробничого процесу підприємств, налагодження системи управління грошовими потоками та дебіторською заборгованістю.

З огляду на вищевикладене, вирішення потребує проблема розроблення системи діагностичного аналізу активів підприємств сільськогосподарської галузі та обґрунтування підходів до його використання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні засади діагностичного аналізу досить широко представлені в роботах вітчизняних і закордонних економістів [1-4], якими визначено природу і форми діагностики, її місце в економічному аналізі, досліджено процедури та методи виконання. Проте поняття діагностичного аналізу активів підприємства розглянуто недостатньо.

Питанню теоретико-методологічних засад економічної діагностики підприємств присвячена робота Л.С. Туркоман [5]. О.С. Петрицька [6] зазначає, що методика діагностичного аналізу є недостатньо розробленою, потребують уточнення система показників, методи і процедури аналізу. Питанням теоретичних і практичних засад діагностики оборотних активів присвячено дослідження І.В. Олександренко [7]. Питання методичного підходу до оцінки ефективності використання оборотних коштів промислового підприємства з використанням факторного аналізу на основі діагностики відхилень елементів оборотних коштів від запланованого рівня з метою підвищення ефективності їх використання та прискорення оборотності досліджувала Н.Ю. Єршова [8].

Аналіз зарубіжних та вітчизняних досліджень з питань діагностичного аналізу активів підпри-

ємства дав змогу дійти висновку про відсутність чіткого алгоритму дій щодо діагностики активів підприємства, оскільки в основному досліджуються саме оборотні активи і їх структура. Питання діагностичного аналізу активів підприємства залишається не вирішеним і потребує додаткового дослідження.

Постановка завдання. Для вирішення окресленого кола питань на основі узагальнення світового наукового та практичного досвіду щодо діагностики активів підприємства проведемо аналіз сучасних підходів до розроблення діагностичного аналізу управління активами підприємства на основі вивчення теоретичних та оцінки практичних аспектів досліджуваної проблематики.

Виклад основного матеріалу дослідження. У процесі діагностичної роботи необхідно отримати максимально об'єктивну оцінку стану

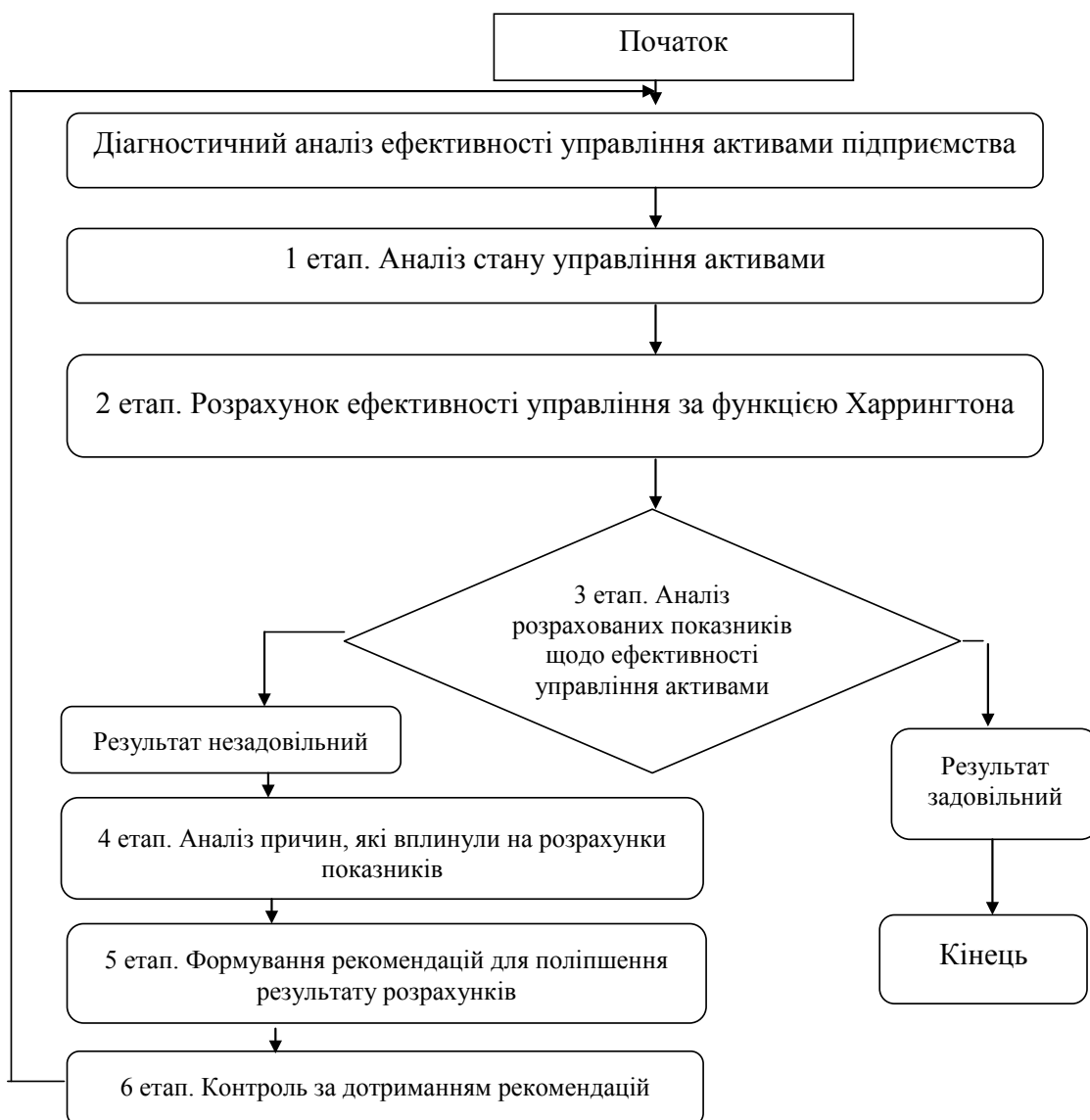

Рис. 1. Алгоритм діагностичного аналізу ефективності управління активами підприємства

активів з метою подальшого розвитку підприємства. Діагностика активів дає змогу виявити ключові проблеми і намітити шляхи подолання негативних ситуацій на підприємстві, що в підсумку дасть можливість визначити та підвищити ефективність управління ними. Проведення діагностики стану активів дасть можливість посилювати конкурентоспроможність підприємства як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

Обґрунтуємо модель діагностичного аналізу активів підприємства. Слід відзначити, що вчені приділяють замало уваги питанню визначення ефективності управління активами підприємства. У літературі це питання практично не розглядається.

Корисно для діагностики використовувати саме ті показники, які є інформаційною основою для прийняття управлінських рішень щодо управління активами. Практична цінність цього принципу очевидна, враховуючи ту обставину, що найчастіше незрозуміло, за якими критеріями відбувається оцінка активів і які коефіцієнти лежать в основі аналізу. Для керівництва підприємства важливим моментом є визначення ефективності управління активами, що дасть змогу знайти проблеми в управлінні.

Основна мета проведення діагностичного аналізу ефективності управління активами полягає у їх комплексній оцінці, за результатами якої керівництво зможе поррахувати ефективність управління активами і вчасно відреагувати на зміни в управлінні підприємством.

Обробка даних може відбуватися в ручному режимі, в автоматизованому або частково автоматизованому. Але перевагу потрібно віддати автоматизованим системам, які підвищують якість аналізу.

На першому етапі аналізу активів важливим є виокремлення системи оціночних показників, які дають змогу продіагностувати стан активів та запропонувати заходи щодо уникнення помилок, відхилень, викривлень інформації, прийняття стратегічних рішень щодо попередження та захисту суб'єкта аналізу від внутрішніх і зовнішніх факторів кризових явищ.

Для зручності розуміння та доречності використання складемо в графічному вигляді алгоритм діагностики активів підприємства, який представлено на рис. 1.

Розглянемо більш детально кожний складник

послідовності аналізу активів у межах діагностичного аналізу підприємства.

1-й етап. Аналіз стану управління активами – проводиться аналіз політики управління активів у розрізі їх видів, оборотних і необоротних, які є фактично наявності на момент оцінки. Джерелом інформації є звітність підприємства. також на цьому етапі аналізуються основні показники стану та ефективності управління активами.

Підприємству необхідно проводити аналіз за такими показниками, як:

- горизонтальний та вертикальний аналіз активів;
- аналіз коефіцієнтів ліквідності;
- аналіз показників фінансової стійкості;
- аналіз прибутковості та рентабельності;
- аналіз наявності оборотних активів;
- аналіз ефективності використання оборотних активів. Аналіз ефективності використання оборотних активів домагає оцінити наявність оборотних активів на підприємстві, їх надлишок або брак.

За результатами проведеного аналізу робиться відповідний висновок про стан і ефективність управління активами і перехід до другого етапу.

2-й етап. Розрахунок ефективності управління за функцією Харрінгтона. На цьому етапі проводиться розрахунок інтегрального показника за функцією Харрінгтона [9].

$$S = \sqrt[n]{A_1 \times A_2 \times A_3 \times \dots \times A_n},$$

де A_1, A_2, A_3, A_n – показники, що рекомендовані до аналізу під час здійснення аналізу ефективності управління.

Результатом такого розрахунку буде підсумковий коефіцієнт ефективності, який покаже рівень ефективності: високий, достатній чи низький.

У межах цього етапу підприємству необхідним є поділ показників за відповідними критеріями. Критерії поділу такі:

1. Розраховується інтегральний показник оцінки ефективності управління необоротними активами. Результати розрахунку оформлюються в табл. 1.

2. Розраховується інтегральний показник оцінки ефективності управління оборотними активами. Результати розрахунку оформлюються в табл. 2.

Таблиця 1

Розрахунок інтегрального показника оцінки ефективності управління необоротними активами підприємства

Показник	Позначення	Роки		
Коефіцієнт зносу основних засобів	K_z			
Фондовіддача	Φ_v			
Коефіцієнт придатності основних засобів	$K_{прд}$			
Рентабельність основних виробничих засобів	$P_{ос}$			
$E_{на} = \sqrt[4]{K_z \times \Phi_v \times K_{прд} \times P_{ос}}$				

З метою оцінки ефективності управління необоротними активами пропонується керуватися такими показниками, як коефіцієнт зносу основних засобів, фондівіддача, матеріалівіддача, коефіцієнт придатності основних засобів, коефіцієнти оновлення та вибуття основних засобів, рентабельність основних виробничих засобів. Вищезазначені індикатори дають змогу оцінити ступінь управління необоротними активами.

З метою оцінки ефективності управління оборотними активами пропонується керуватися такими показниками, як рентабельність реалізації, середній термін погашення дебіторської заборгованості, оборотність запасів, середній термін погашення кредиторської заборгованості. Вищезазначені індикатори дають змогу оцінити ступінь управління оборотними активами.

3. За експертною шкалою вищенаведені показники (табл. 1, 2) переводять у бальні оцінки, їм також надають вагових значень, що дає змогу отримати інтегральні рівні різних складників під час оцінки ефективності управління активами підприємства (табл. 3.)

На підставі узагальнення значень цих рівнів найбільший бал шкали оцінки кожного показ-

ника (10 балів) доцільно використати під час формування шкали оцінки ефективності управління активами підприємства на базі інтегрального показника та її графічної інтерпретації (табл. 4).

3-й етап. Аналіз розрахованих показників щодо ефективності управління активами. На цьому етапі за результатами визначення рівня ефективності управління підприємство доходить відповідного висновку. Якщо рівень ефективності високий, результат задовольняє керівництво, то аналіз закінчують.

Якщо результат низький чи достатній, то переходимо до четвертого етапу.

4-й етап. Аналіз причин, які вплинули на розрахунки показників ефективності. За результатами проведеного аналізу проводиться аналіз причин впливу на виокремлені показники оцінки. Можливо, виокремлені показники нечітко відображають всю картину або фактори впливу вибрані невірно. Після зазначеного аналізу переходимо до п'ятого етапу.

5-й етап. Формування рекомендацій для поліпшення результату розрахунків. На цьому етапі відповідальні за діагностику особи формують необхідний набір рекомендацій для поліпшення результату розрахунків.

Таблиця 2

Розрахунок інтегрального показника оцінки ефективності управління оборотними активами підприємства

Показник	Позначення	Роки		
Рентабельність реалізації	Рр			
Середній термін погашення дебіторської заборгованості	Тд			
Оборотність запасів	Коб.з			
Середній термін погашення кредиторської заборгованості	Ткр			
$E_{oa} = \sqrt[4]{P_p \times T_d \times K_{об.з} \times T_{кр}}$				

Таблиця 3

Розрахунок інтегрального показника оцінки ефективності управління активами підприємства

Показник	Бал	Роки		
$E_{на}$				
E_{oa}				
$E_{інт}$				

Таблиця 4

Шкала оцінки ефективності управління активами підприємства [9]

Оцінка ефективності	Значення узагальнюючого показника	Характеристика
Високий	8,0–10,0	Результат діагностики характеризується позитивною динамікою показників за всіма оцінними показниками
Достатній	2,0–7,9	Показники можуть мати тимчасову негативну динаміку
Низький	0–1,9	Характеризується суттєвим зниженням показників за всіма складниками

6-й етап. Контроль за дотриманням рекомендацій – проводять контроль за виправленням показників.

Продемонструємо на прикладі підприємства сільськогосподарської галузі, як працює діагностичний аналіз оцінки ефективності активів.

Розрахунок проводимо з другого етапу оцінки ефективності.

1. Розраховується інтегральний показник оцінки ефективності управління необоротними активами. Результати розрахунку наведено в табл. 5.

Показник ефективності управління необоротними активами є позитивним зі спадаючою динамікою.

2. Розраховується інтегральний показник оцінки ефективності управління оборотними активами. Результати розрахунку оформлюються в табл. 6.

Показник оцінки управління оборотними активами є позитивним зі спадаючою динамікою.

3. За експертною шкалою вищенаведені показники (табл. 5, 6) переводять у бальні оцінки, їм також надають вагових значень, що дає змогу отримати інтегральні рівні різних складників під час оцінки ефективності управління активами підприємства (табл. 7.)

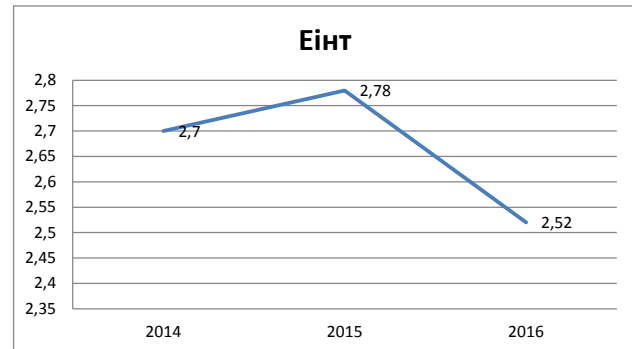

Рис. 2. Результати оцінки ефективності управління активами підприємства сільськогосподарської галузі

Таблиця 5

Розрахунок інтегрального показника оцінки ефективності управління необоротними активами підприємства сільськогосподарської галузі

Показник	Позначення	Роки		
		2014	2015	2016
Коефіцієнт зносу основних засобів	Кз	0,29	0,30	0,31
Фондовіддача	Фв	0,18	0,13	0,07
Коефіцієнт придатності основних засобів	Кпрід	0,71	0,70	0,69
Рентабельність основних виробничих засобів	Рос	0,09	0,07	0,03
$E_{на} = \sqrt[4]{K_z \times \Phi_e \times K_{прід} \times P_{ос}}$	0,24	0,21	0,15	

Таблиця 6

Розрахунок інтегрального показника оцінки ефективності управління оборотними активами підприємства сільськогосподарської галузі

Показник	Позначення	Роки		
		2014	2015	2016
Рентабельність реалізації	Рр	0,07	0,05	0,03
Середній термін погашення дебіторської заборгованості	Тд	374,8	780,58	2265,06
Оборотність запасів	Коб.з	5,16	4,99	3,12
Середній термін погашення кредиторської заборгованості	Ткр	5,07	4,00	2,95
$E_{на} = \sqrt[4]{P_p \times T_d \times K_{об.з} \times T_{кр}}$	5,16	5,35	4,88	

Таблиця 7

Розрахунок інтегрального показника оцінки ефективності управління активами підприємства сільськогосподарської галузі

Показник	Бал	Роки		
		2014	2015	2016
$E_{на} = \sqrt[4]{K_z \times \Phi_e \times K_{прід} \times P_{ос}}$	3	0,24	0,21	0,15
$E_{на} = \sqrt[4]{P_p \times T_d \times K_{об.з} \times T_{кр}}$	7	5,16	5,35	4,88
$E_{інт}$	10	2,7	2,78	2,52

Результати оцінки ефективності представимо графічно на рис. 2.

Таким чином, ефективність управління підприємства сільськогосподарської галузі знаходиться в діапазоні «достатня».

Керівництву підприємства необхідно вирішити, чи задовольняє їх такий результат, чи ні. Якщо задовольняє, то аналіз закінчується, якщо ні – переходять до наступного етапу аналізу причин такого результату.

Висновки. Проведене дослідження дало змогу виявити, що у процесі діагностичної роботи необхідно отримати максимально об'єктивну оцінку стану активів з метою подальшого розвитку підприємства. Діагностика активів дає змогу виявити ключові проблеми і намітити шляхи подолання негативних ситуацій на підприємстві, що в підсумку дасть можливість визначити та підвищити ефективність їх управління. Проведення діагностики стану активів дасть можливість посилити конкурентоспроможність підприємства як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

Корисно для діагностики використовувати саме ті показники, які є інформаційною основою для прийняття управлінських рішень щодо управління активами. Практична цінність цього принципу очевидна, враховуючи ту обставину, що найчастіше незрозуміло, за якими критеріями відбувається оцінка активів і які коефіцієнти лежать в основі аналізу. Для керівництва під-

приємства важливим моментом є визначення ефективності управління активами, що дасть змогу знайти проблеми в управлінні.

Основна мета проведення діагностичного аналізу ефективності управління активами полягає у їх комплексній оцінці, за результатами якої керівництво зможе поррахувати ефективність управління активами і вчасно відреагувати на зміни в управлінні підприємством.

Алгоритм діагностичного аналізу ефективності управління активами підприємства складається з шести етапів: 1-й етап – аналіз стану управління активами; 2-й етап – розрахунок ефективності управління за функцією Харрінгтона; 3-й етап – аналіз розрахованих показників щодо ефективності управління активами; 4-й етап – аналіз причин, які вплинули на розрахунки показників; 5-й етап – формування рекомендацій для поліпшення результату розрахунків; 6-й етап – контроль за дотриманням рекомендацій. Якщо на 3-му етапі (аналіз розрахованих показників щодо управління активами) отриманий результат керівництво задовольняє, то діагностика закінчується, якщо ні – переходять до наступного етапу.

Зазначені дії допоможуть підприємству постійно підраховувати ефективність управління активами, вчасно реагувати на зміни та приймати вдалі рішення щодо ефективної політики управління активами.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Гетьман О.О. Економічна діагностика. Навчальний посібник. / О.О. Гетьман, В.М. Шаповал. К.: Центр навчальної літератури, 2007.
2. Загорна Т.О. Економічна діагностика. Навчальний посібник. / Т.О. Загорна. К.: Центр учбової літератури, 2007.
3. Костенко Т.Д., Економічний аналіз і діагностика стану сучасного підприємства: Навчальний посібник. / Т.Д. Костенко, Є.О. Підгорна, В.С. Рижиков. К.: Центр навчальної літератури, 2005.
4. Вареник В.М. Діагностичний аналіз грошових потоків національної економіки / В.М. Вареник // Економічний нобелівський вісник. 2014, 1 (7). С. 87–94.
5. Туркоман Л.С. Роль і місце економічної діагностики в системі оцінки стану суб'єктів. URL: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/economy/2009/109-96-16.pdf>.
6. Петрицька О.С. Напрями розвитку економічного аналізу в сучасних умовах. URL: <http://web.znu.edu.ua/herald/issues/2012/eco-4-2012/131-136.pdf>.
7. Олександренко І. В. Методичні підходи до діагностики оборотних активів підприємства / І.В. Олександренко // Бізнес Інформ. 2014, № 2. С. 277283. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2014_2_50.
8. Єршова Н.Ю. Удосконалення методичного підходу до аналізу оборотних коштів як фактору ефективності діяльності промислового підприємства. URL: <http://archive.kpi.kharkov.ua/files/29348/>.
9. Квятковська Л.А. Комплексний підхід до оцінки ефективності управління підприємством / Л.А. Квятковська, Л.Д. Воробйова // Вісник Національного технічного університету «ХПІ». Сер. : Актуальні проблеми управління та фінансово-господарської діяльності підприємства. 2013, № 50. С. 67–75. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vcspau_2013_50_15.